

Beatrice Silén och Camilla Wide

STRUKTURER MED DUBBELT OBJEKT ELLER MED OBJEKT OCH BUNDET ADVERBIAL I FINLANDS-SVENSKAN OCH SVERIGESVENSKAN

Inledning

I svenskan, liksom i flera andra språk, kan man (vid ett flertal verb) uttrycka överföring eller s.k. *transfer* antingen med dubbelt objekt, som i exempel (1) eller med direkt objekt och bundet adverbial, som i exempel (2). (Jfr SAG, Verbfraser: objekt § 9, 10.)

(1) Språkbanken i Finland: Hbl-99

Men ännu är det oklart om de belgiska myndigheterna kommer att bevilja honom uppehållstillstånd.

(2) Språkbanken i Finland: Hbl-99

Myndigheterna kunde bevilja tillstånd åt enskilda företagare och sedan beskatta dem.

Växlingen mellan de två typerna av strukturer verkar i finlandssvenskan se något annorlunda ut än i sverigesvenskan. Både Bergroth (1928 § 244–246) och Ahlbäck (1971:55) nämner verb som i finlandssvenskan kan konstrueras med prepositionen *åt* i fall då man i sverigesvenskan skulle ha dubbelt objekt, t.ex. *ge* något *åt* någon, *svara* något *åt* någon, *lova* något *åt* någon, *visa* något *åt* någon och *bjuda* något *åt* någon. Nyström (1995:50 ff.) konstaterar i sin tur att de bitransitiva strukturerna vid verbet *ge* dominerar i sverigesvenskan medan mottagaren i finlandssvenskan ofta konstrueras med prepositionen *åt* (t.ex. *ge gratis-skolskjuts åt gymnasieeleverna*). Vår hypotes är att strukturer med bun-

det adverbial generellt är mer frekventa i finlandssvenskan jämfört med sverigesvenskan. I denna artikel, som utgör det första ledet i en större undersökning inom projektet *Svenskan i Finland. Syntaktiska drag i ett jämförande perspektiv* (se artikel i denna volym för närmare presentation), presenterar vi en kartläggning av bruket av de två strukturerna i autentiska samtal och texter i (Svensk)Finland och Sverige. Vårt syfte i detta skede är framför allt att belägga potentiella frekvenskillnader mellan finlandssvenskan och sverigesvenskan.

Växlingen mellan strukturer med dubbelt objekt och strukturer med bundet adverbial (prepositionsfras) har diskuterats livligt inom lingvistik. Inom konstruktionsgrammatiken har Goldberg (1995) föreslagit att det (i engelskan) är fråga om två olika konstruktioner, *Ditransitive Construction* och *Transfer-Caused-Motion-Construction*. Konstruktionerna har samma betydelse (överföring av ett konkret eller abstrakt objekt till en mottagare¹) men skiljer sig från varandra pragmatiskt (fokus på objektet respektive mottagaren). Eftersom vi i denna artikel presenterar en kartläggning av konkreta förekomster i autentiskt språkbruk och inte kommer att ta ställning till hur konstruktionerna ser ut i svenskan kommer vi att använda benämningarna *bitransitiv struktur* och *struktur med objekt och bundet adverbial*. Begreppet *konstruktion* används nämligen inom konstruktionsgrammatiken för att beskriva formaliserade, abstrakta mönster, inte konkreta belägg i autentiskt språkbruk (se t.ex. Fried & Östman 2002).

Förekomster i talat språk

Vi inledde vår kartläggning med att gå igenom ett antal talspråskorpusar, närmare bestämt kärnkorpusen för projektet *Samtalspråkets grammatik* (GRIS; ca 7 timmar²), HUSA-korpusen som samlades in för projektet *Språk och attityder hos helsingforssvenska ungdomar* (11 t.

¹ Semantiskt rör det sig inte alltid om en mottagare utan vid vissa verb om en upplevare, en som handlingen gagnar eller skadar eller någon som handlingen riktar sig till (se t.ex. Andersson 1994:80). I denna uppsats bortser vi från detta faktum och talar för enkelhetens skull om mottagare vid samtliga verb.

² Vi har inte haft tillgång till hela korpusen som omfattar 11 timmar.

40 min.) och några av samtalen som ingår i korpusen för projektet *Svenska samtal i Helsingfors* (SAM V1, SAM V2, SAM RS1, sammanlagt 3 t. 11 min.).³ Det visade sig vara förhållandevis svårt att finna belägg på båda typerna av strukturer i korpusarna.

De enda belägg på verbfraser med objekt och bundet adverbial (i uttryck för överföring) som vi har funnit i det sverigesvenska materialet (GRIS) är *säga* något *till/åt* någon (*säga till/åt* någon att...) och *ägna tid* åt *någon* (knappt 10 belägg). Exempel (3) visar ett av beläggen.

(3) GRIS: G Wallenberg

S: [...] hur fan ska man veta vad man ska **säga till ha:n**
då; [...]

I det finlandssvenska (helsingforssvenska⁴) materialet (SAM, HUSA) finns klart fler belägg på strukturer med bundet adverbial än i det sverigesvenska, men beläggen är ändå relativt få (ca 35 belägg sammanlagt). Liksom i det sverigesvenska materialet har vi funnit belägg på uttrycket *säga åt/till* någon. Utöver detta har vi funnit belägg på följande uttryck:

<i>berätta</i> något <i>åt/för</i> någon	<i>ropa</i> något <i>åt</i> någon
(<i>berätta åt/för</i> någon <i>att/hur</i> ...)	<i>servera</i> något <i>åt</i> någon
<i>bygga</i> något <i>åt</i> någon	<i>skriva</i> något <i>åt</i> någon
<i>förklara för</i> någon att...	<i>säga</i> något <i>åt/till</i> någon
<i>ge</i> något <i>åt</i> någon	(<i>säga åt</i> någon <i>att</i> ...)
<i>göra</i> något <i>åt</i> någon	<i>sälja</i> något <i>åt</i> någon
<i>homma</i> ⁵ något <i>till</i> någon	<i>visa</i> <i>åt</i> någon något
<i>kasta</i> något <i>åt</i> någon	

³ För mer information om projekten och korpusarna, se <http://www.tema.liu.se/tema-k/gris/>, Löfström (1995) och Londen (1993).

⁴ När vi diskuterar finlandssvenskan i detta och följande avsnitt utgår vi från helsingforssvenskt talspråk eftersom vi inte har haft tillgång till tillräckligt omfattande transkriptioner av talspråk från övriga delar av Svenskfinland. Detta är en klar begränsning som vi hoppas kunna åtgärda i följande skede av vår undersökning.

⁵ *Homma* är ett slangord i finlandssvenskan som betyder 'skaffa'.

Exemplen (4) och (5) visar ett par av beläggen.

(4) SAM: V2

Asta: [...] å så gick den bakom soffan å så försvann
den(1.1) men då **servera** ja no gift **åt dem** °i källarn°

(5) HUSA: HI09

M: [...] han säger såhär att om (p) om om du om du far dit
så ja ja hommar jobb ti dej å såndänt [...]

Som framgår av listan med uttryck, innehåller de flesta finlandssvenska beläggen med bundet adverbial prepositionen *åt*. Vid sidan av uttrycket *säga* något *åt* någon, är uttrycket *ge* något *åt* någon det uttryck som förekommer mest i det finlandssvenska materialet. I många av beläggen på *ge* beskrivs en överföring av något konkret (se följande avsnitt). Trots att beläggen är relativt få allt som allt i vårt material, kan man alltså se en tendens till ett sådant finlandssvenskt bruk av verb med prepositionen *åt* som bl.a. Bergroth (1928) och Nyström (1995) har beskrivit.⁶

Materialet antyder även en tendens till ett mer frekvent bruk av uttryck med bundet adverbial i finlandssvenskan än i sverigesvenskan. I bruket av bitransitiva strukturer kan man skönja en motsatt tendens. Det finns fler belägg på bitransitiva strukturer i det sverigesvenska materialet, trots att det är mindre omfattande (ca 7 timmar) än det finlandssvenska materialet (ca 15 timmar). De sverigesvenska beläggen inkluderar uttrycken *be* någon att..., *fråga* någon något (*fråga* någon *hurlom...*), *ge* någon något, *lära* någon något, *ställa* någon *en fråga*, *varna* någon att... och *visa* någon något (sammanlagt ett 15-tal belägg). Exemplen (6) och (7) visar ett par av beläggen.

(6) GRIS: GIC

I: °mm° verkar den besvä:rad på nåt sätt?

U: näej (0.6) de (e den in-) ja bara tänkte liksom om de e
nånting som man ska **ge den**? [...]

⁶ Enligt SAG (Verbfraser: adverbial § 46) är bruket av *åt* i uttryck av typen *ge* något *åt* någon, *skänka* något *åt* någon, *utdela* något *åt* någon och *överlåta* något *åt* någon vanligt även i nordsvenskan.

(7) GRIS: L Tema K: A 51

T: [...] +å dom **visade mej vägen** å vi kom överens om å
[...]

I det finlandssvenska materialet finns ett tiotal belägg på bitransitiva strukturer. Dessa belägg omfattar uttrycken *erbjuda* någon något, *förbjuda* någon *att...*, *ge* någon något, *skapa* sig något och *vara skyldig* någon något. Samtidigt som de bitransitiva strukturerna är mindre frekventa i det finlandssvenska materialet visar materialet således att bitransitiva strukturer ingalunda är uteslutna vid verb som *ge* och *erbjuda* i talad finlandssvenska (se exemplen 8 och 9).

(8) SAM: V2

Eva: [ja **ger dej en mark** så [e ja skyldi dej femton mark

(9) HUSA: HI15

E: nå **va** har du att **erbjuda utlande**

(p)

K: **va** har Finland å **erbjuda mej**

Situationen är som väntat inte så enkel att man i finlandssvenskan konsekvent använder uttryck med objekt och bundet adverbial då man i sverigesvenskan har strukturer med dubbelt objekt. I resten av artikeln koncentrerar vi oss på att studera förekomsterna av de två strukturerna vid några specifika verb. Vi börjar med att diskutera bruket av *ge* och *säga* i talat språk.

Ge och säga i talat språk

De mest frekventa verben i våra talspråksbelägg är *ge* och *säga* (*ge* förekommer i ett 10-tal belägg och *säga* i ett 20-tal belägg). Medan *ge* är ett verb som i sverigesvenskan typiskt tar dubbelobjekt i strukturer som uttrycker en översäkning eller överlåtelse av något (jfr SAOB s.v. *giva* I, Östergren s.v. *giva* A I, *Svensk ordbok* s.v. *ge* 1, *Svensk handordbok* s.v. *giva* I, *Svenskt språkbruk* s.v. *ge* 1), tycks *säga* i uttryck för kommunikation människor emellan framför allt förekomma tillsammans med

objekt och bundet adverbial (jfr SAOB s.v. *säga* 1). Samtliga belägg på *säga* i vårt material uppvisar detta mönster. Som exempel (10) visar, har vi även funnit belägg med prepositionen *åt* i det sverigesvenska materialet.

(10) GRIS: SÅI NF 2:1

A: [...] hon **sa så här**; .hh en gång **åt mej**, .hh >du<
(0.2) *den hä::r som den hä:r* [...]

(11) HUSA: HI21

Em: [...] så **sa** ja sen **åt mommo** @°kom ihåg nu man ska sen
prata finska i buti:ken°@ [...]

Finlandssvenska talare följer alltså den allmänsvenska normen när de, som i exempel (11), använder strukturer med *säga*, direkt objekt och bundet adverbial i uttryck för direkt kommunikation. Resultaten av en preliminär sökning på webben visar samtidigt att verbet *säga* i sådana uttryck också förekommer i bitransitiva strukturer. I många fall, som i exempel (12), rör det sig om äldre, arkaiskt eller poetiskt språkbruk, men som exempel (13) visar finns det även belägg i mindre formellt modernt språkbruk. Bruket av verbet *säga* i uttryck för direkt kommunikation verkar alltså vara mer mångfacetterat än vårt material antyder.

(12) <http://www.lysator.liu.se/runeberg/fagelbla/0213.html>

Hon säger honom, att Florinna ej i något afseende, utom i skönhetsens, öfverträffade Forella, utan snarare –. (Atterbom: *Fågel Blå*)

(13) <http://www.socialpolitik.com/gamlanummer/arkiv1999/991/99108.html>

Hon säger honom att ”det inte är så illa” och snart bor Patrick och Stephen åter tillsammans.

Vad gäller verbet *ge* finns det, som vi redan har antytt, en klar skillnad mellan det sverigesvenska och finlandssvenska material som vi har studerat. I det sverigesvenska materialet förekommer verbet *ge* endast i

bitransitiva strukturer. Ett av beläggen har vi redan visat i exempel (6). Exempel (14) nedan visar ett annat belägg.

(14) GRIS: USAMGRAM 5:2

M: å: ska sitta å **ge honom väl**[ling å lägga honom (.)=

Som bl.a. Nyström (1995:50 f.) har noterat förekommer verbet *ge* ibland med bundet adverbial i sverigesvenskan då det direkta objektet är mer abstrakt (t.ex. *ge ett överskott åt sina arrangörer, ge frihet och ansvar åt skolorna*). I vårt finlandssvenska material förekommer däremot *ge* i flera fall med bundet adverbial i kombination med *konkreta* objekt, som i exempel (15). Därutöver finns det även belägg på *ge* i fasta fraser av typen *ge en chans åt någon*, som i exempel (16).

(15) HUSA:HI07

J: [...] dom e ju så få som kommer hit ti Finland å (0,7)
 [...] vi ger pengar **ti dom** å vi ger bostäder **ti dom**
 å [...]

(16) HUSA: HI13

Lo: [...] man ska ju kunna **ge en chans åt dem** [(p) om de
 visar sej att di e (p) hyggliga

Beläggen på verbet *ge* i vårt material stödjer alltså observationen att det, åtminstone vid detta verb, finns en skillnad mellan sverigesvenskan och finlandssvenskan i bruket av bitransitiva strukturer och strukturer med objekt och bundet adverbial. För att kunna avgöra om tendensen att föredra strukturer med bundet adverbial förekommer också vid andra verb i finlandssvenskan krävs emellertid ett betydligt större material och en närmare analys av enskilda belägg. En sådan analys har vi för avsikt att utföra i följande skede av vår undersökning.

Att man i finlandssvenskan tenderar att använda strukturer med objekt och bundet adverbial med verbet *ge* innebär, som vi såg ovan, inte att man alltid gör det. Som vi visat i exempel (8) finns det även belägg på *ge* i bitransitiva strukturer i det finlandssvenska talspråksmaterialet. Nyström (1995:51) karaktäriserar bruket av *ge* med (konkret) objekt och bundet adverbial som en statistisk finlandism; strukturen

är alltså mer frekvent och produktiv än i Sverige. Om sådana frekvensskillnader i bruket av strukturer med bundet adverbial förekommer också vid andra verb kan det röra sig om en förändring av den bitransitiva konstruktionen i finlandssvenskan. Men för att kunna dra sådana slutsatser måste man finna fler verb som uppvisar samma tendens. Vi övergår därför nu till att diskutera bruket av verben *bevilja*, *erbjuda* och *låna* i de finlandssvenska och sverigesvenska texter som finns tillgängliga i Språkbanken i Finland (se <http://www.csc.fi/kielipankki/>). Dessa texter består framför allt av tidningstexter insamlade av Institutionen för allmän språkvetenskap vid Helsingfors universitet, skönlitterära texter (från Söderströms) insamlade av Forskningscentralen för de inhemska språken och Parole-korpusen insamlad av Språkbanken vid Göteborgs universitet.

Bevilja, *erbjuda* och *låna* i skrivet språk

För att få en bättre bild av fördelningen mellan bitransitiva strukturer och strukturer med objekt och bundet adverbial (prepositionsfras) excerperade vi belägg på verben *bevilja*, *erbjuda* och *låna* i *Parole*, *Hufvudstadsbladet* (Hbl-99) och *Jakobstads Tidning* (JT-99). Dessa korpusar i Språkbanken i Finland är inte kvantitativt jämförbara genom att Parole-korpusen är nästan dubbelt så stor som Hbl-99 och JT-99 tillsammans (Parole 19,4 milj. ord, Hbl-99 & JT-99 10,6 milj.)⁷. Det som däremot går att jämföra är andelen bitransitiva strukturer med andelen motsvarande strukturer med bundet adverbial. Eftersom beläggen på verbet *låna* i Hbl-99 och JT-99 är så få har vi kompletterat dem med belägg på *låna* ur de texter från förlaget Söderströms som ingår i Språkbanken i Finland.

⁷ Parole-korpusen består inte enbart av tidningstext utan även av romaner, tidskrifter m.m. Tidningsmaterialen i korpusen består emellertid av 13,6 milj. ord och utgör därmed ca 2/3 av hela korpusen.

Tabell 1. *bevilja*

	Bitransitiv struktur		Objekt + bundet adverbial	
Hbl-99, JT-99	313	85 %	55	15 %
Parole	151	84 %	28	16 %

Tabell 2. *erbjuda*

	Bitransitiv struktur		Objekt + bundet adverbial	
Hbl-99, JT-99	592	83 %	125	17 %
Parole	708	90 %	78	10 %

Tabellerna ovan visar att de bitransitiva strukturerna klart dominerar vid verben *bevilja* och *erbjuda* både i det sverigesvenska och det finlandssvenska materialet. I Parole förekommer emellertid bitransitiva strukturer oftare vid verbet *erbjuda* än i Hbl-99 och JT-99, hela 90 % av beläggen mot 83 % i Hbl-99 och JT-99. Detta är en signifikant skillnad med en felmarginal på .001⁸.

Då verben står med bundet adverbial kan man notera en skillnad i valet av preposition. Verbet *bevilja* kombineras i Hbl-99 och JT-99 med prepositionerna *till*, *åt* och *för* (exempel 17 och 18) medan den enda prepositionen i Parole är *till* (exempel 19), med undantag för ett passivt belägg var på *för* och *åt*. Vid verbet *erbjuda* förekommer samtliga prepositioner i alla korpusarna. *Till* är emellertid den klart vanligaste prepositionen i det sverigesvenska materialet (47/78) medan den har minst belägg i det finlandssvenska materialet (24/125).

⁸ Signifikansvärdet är uträknat enligt Chi-square-testmetoden sådan som den presenteras i Johannesson (1988).

- (17) Språkbanken i Finland: Hbl-99
Stadsstyrelsen i Esbo anser underskottet vara så anmärkningsvärt att man inte beviljade ansvarsfrihet för de redovisningsskyldiga.
- (18) Språkbanken i Finland: Hbl-99
Vidare beslöt styrelsen bevilja bostadsgåva åt elva sökanden, som införskaffat den första ägobostaden i Vörå.
- (19) Språkbanken i Finland: Parole
Det är kvalificerat struntprat som politiker gömmer sig bakom när de beviljat höga ersättningar till varandra.

Vilken betydelse prepositionsvalet har på bruket av strukturerna har vi inte i detta skede gått in på. Däremot har vi kunnat notera en specifik funktion för konstruktionen *erbjuda något för någon*: prepositionsfrasen *för någon* kan stå initialt både i sverigesvenskan och finlandssvenskan. Då mottagaren konstrueras som subjekt i passiv står den naturligtvis ofta initialt men för övrigt har vi inte kunnat finna ett enda belägg där mottagaren står initialt vid verbet *erbjuda* förutom dessa med prepositionen *för*. Hbl-99 innehåller 9 belägg på initial *för*-fras och Parole 5. Ett belägg ur Parole (exempel 20) är särskilt intressant emedan verbet står i passiv och ändå används initial *för*-fras.

- (20) Språkbanken i Finland: Parole
För den som inte gillar att springa i affärer erbjuds numer personlig klädservice av bättre varuhus.

Den som inte gillar att springa i affärer kunde ha stått i initial position även som subjekt till det passiva verbet *erbjuds*. Men som subjekt hade frasen inte fokuserats som den har gjorts som *för*-fras. Initial *för*-fras är i samtliga fall fokuserad och det förefaller som om detta vore ett sätt man använder för att fokusera mottagaren vid verbet *erbjuda*.

Eftersom de bitransitiva strukturerna så tydligt dominerar både i de finlandssvenska och de sverigesvenska beläggen på verben *bevilja* och *erbjuda* har vi velat ta reda på om strukturerna i de båda språkvarianterna ser lika ut även vid en närmare analys. Den faktor vi har valt att studera i detta skede är om mottagaren respektive objektet utgörs av

definita eller indefinita nominalfraser. Att vi valde att se på definithet hos de två komplementen beror på att informationsstrukturen ofta anses vara en avgörande faktor vid valet av struktur.

Att informationsstrukturen inverkar på valet av struktur är något som kort nämns i svenska grammatikor, bl.a. hos Thorell (1982 § 699), Andersson (1994 kap. 58 & 62) och i SAG (Verbfraser: objekt § 24:d, Passiv § 5) utan att man närmare går in på det. En mer ingående analys av hur informationsstrukturen inverkar på valet av nominalfras eller prepositionsfras vid verb som kan ta dubbla objekt har gjorts av Davidse (1996). Hennes resultat visar att då talaren vill framhäva det direkta objektet som den viktigaste informationen uttrycks mottagaren med nominalfras, medan prepositionsfras används i nästan 70 % av fallen då informationsfokus läggs på mottagaren. (Davidse 1996:302.) Då mottagaren realiseras som prepositionsfras är alltså benägenheten att följa informationsstrukturen svagare.

Definithet och informationsfokus är naturligtvis inte det samma. Men eftersom vårt material består av enskilda meningar och är så stort att det hade varit omöjligt att gå in i korpusarna och studera kontexten för varje enskilt belägg. Vi nöjer oss därför i detta skede med en analys som också om den inte är helt tillförlitlig kan visa på vissa tendenser.

Resultatet av vår analys visar att då mottagaren realiseras som nominalfras (indirekt objekt) är den definit i ungefär 80 % av fallen i samtliga korpusar medan det direkta objektet är indefinit i över 90 % av fallen vid *bevilja* och i över 80 % av fallen vid *erbjuda*. Detta resultat motsvarar hypotesen att det vid bitransitiv struktur är mottagaren som står för given information. Då mottagaren realiseras som prepositionsfras (bundet adverbial) motsvarar resultatet däremot inte förväntningarna. Mottagaren är definit i över 60 % av beläggen vid dessa verb i de finlandssvenska korpusarna och likaså vid *erbjuda* i Parole och i 50 % av beläggen verbet *bevilja* i Parole. Objektet är däremot även i strukturer med bundet adverbial oftast indefinit. Vid verbet *erbjuda* är objektet indefinit i ca 70 % av beläggen i både de finlandssvenska och sverigesvenska materialen och vid verbet *bevilja* i hela 93 % av beläggen både i vårt finlandssvenska och sverigesvenska material.

Tendensen att informationsstrukturen inte är en lika betydande faktor vid strukturer med bundet adverbial som vid bitransitiva strukturer är den samma som hos Davidse. Våra siffror talar emellertid ännu

starkare mot hypotesen att informationsfokus entydigt läggs på mottagaren i strukturer med bundet adverbial. Resultatet beror antagligen på att vi endast sett på om mottagarna och objektet står i definit eller indefinit form och inte studerat referenterna i kontexten. En bidragande orsak kan också vara att det direkta objektet vid speciellt verbet *bevilja* kan uppfattas som ett mer eller mindre lexikaliserat komplement till verbet: *bevilja asyl, lån, tillstånd* etc. och då ligger informationsfokus på mottagaren oberoende av om han är en given enhet eller inte. Också om analysen måste fördjupas visar resultaten entydigt att det inte finns några skillnader mellan våra finlandssvenska och sverigesvenska belägg vad gäller definithet.

Slutsatsen måste således för verben *beviljas* och *erbjudas* del bli att dessa verb i både finlandssvenskt och sverigesvenskt skriftspråk är bitransitiva verb som vanligen konstrueras med indirekt objekt, men även kan kombineras med bundet adverbial. Verbet *låna* konstrueras däremot klart olika i vårt sverigesvenska och finlandssvenska material.

Tabell 3. *låna*

	Bitransitiv struktur		Objekt + bundet adverbial	
Hbl-99, JT-99, Söderström A & B	13	33 %	26	67 %
Parole	33	66 %	17	34 %

Av siffrorna i tabell 3 att döma dominerar de bitransitiva strukturerna vid *låna* i sverigesvenskan medan förhållandet är det motsatta i finlandssvenskan.⁹ Siffrorna kan emellertid vara missvisande genom att så många av mottagarna som konstrueras som indirekt objekt i de sverigesvenska beläggen utgörs av personliga pronomen (23/33). I de finlandssvenska beläggen påträffas 13 personliga pronomen. Av dem står

⁹ Skillnaden är signifikant på .005 nivå.

9 som indirekt objekt och 4 efter preposition. I Parole finns det bara ett belegg där personligt pronomen kombineras med preposition. Det är ett fall där det direkta objektet är outtryckt: *När andra länder lånar till oss i svenska kronor...* (Språkbanken i Finland: Parole).

Överhuvudtaget kan man konstatera att då verbet *låna* konstrueras med indirekt objekt är mottagaren i så gott som alla fall konkreta personer medan de direkta objekten vanligen betecknar pengar eller något konkret föremål som lånas ut. Förhållandet är det samma i både finlandssvenskan och sverigesvenskan. Exempel (21) visar ett sådant typiskt belegg. I Parole förekommer emellertid också några belegg på bitransitiva strukturer där Patienterna är av abstrakt art: *sin röst, sin glans, sitt öra*. I de finlandssvenska beläggen kombineras dylika direkta objekt med prepositionsfras med *åt*.

- (21) Språkbanken i Finland: Parole
Låna mej tvåhundra till resan.

Då mottagaren realiserats som *till*-fras kan de dels beteckna kollektiv (*staten, banken*), men till skillnad från de indirekta objekten kan de också beteckna abstrakta företeelser som *påstående, projekt, system, välfärd* etc. Objekten ser i stort sett ut som i de bitransitiva strukturerna. Vanligen betecknar de pengar, men de kan också vara abstrakta. Även här verkar finlandssvenskan följa samma mönster som sverigesvenskan. I exempel (22) betecknar *till*-frasen ett kollektiv och i exempel (23) något mer abstrakt.

- (22) Språkbanken i Finland: Parole
Fyra olika banker har erbjudit sig att låna 4,5 miljarder kronor till Kvaerner.

- (23) Språkbanken i Finland: Hbl-99
Det är bara att slå sig ner och berätta sin egen historia, låna sina känslor till stadsmuseets utställning.

När det gäller *låna åt* finns det emellertid skillnader mellan det finlandssvenska och sverigesvenska materialet. För det första är *låna åt* ovanligt i Parole (3 av 50 belegg = 6 %) medan kombinationen i Hbl-

99, JT-99 och Söderströms A & B är den vanligaste (15 av 39 belägg = 39 %). En annan iakttagelse är att *låna åt* i de sverigesvenska beläggen bara kombineras med abstrakta objekt och mottagare, medan objekten i de finlandssvenska beläggen i 6 fall av 15 är konkreta. Mottagarna är i 5 fall abstrakta men beskriver i de övriga fallen personer eller persongrupper, ibland även specifika individer som till och med kan betecknas med personligt pronomen. Ett sverigesvenskt belägg med abstrakt mottagare och objekt ges i exempel (24) och ett finlandssvenskt med konkret mottagare och objekt i exempel (25).

(24) Språkbanken i Finland: Parole

Det är som om människan lånade sin bottenlöshet åt konsten genom signaturen.

(25) Språkbanken i Finland: JT-99, Hbl-99

Vi berättade för dem vad som höll på att ske och lånade solglas åt dem.

Sammanfattning

I denna artikel har vi gjort en första kartläggning av bruket av bi-transitiva strukturer och strukturer med objekt och bundet adverbial i finlandssvenskan och sverigesvenskan. Generellt kan man konstatera att det inte verkar finnas något som entydigt visar att man i finlandssvenskan automatiskt skulle ”byta ut” indirekta objekt mot bundet adverbial i strukturer som uttrycker en överföring av ett konkret eller abstrakt objekt till en mottagare. Vid vissa verb, t.ex. *ge* och *låna*, finns det däremot skillnader mellan finlandssvenskan och sverigesvenskan, särskilt då de direkta objekten uttrycker något konkret. Belägg som *vi ger pengar ti dom* och *lånade solglas åt dem* förekommer endast i det finlandssvenska material som vi har studerat.

I talat språk verkar strukturer med objekt och bundet adverbial vara mer frekventa i finlandssvenskan än sverigesvenskan. I skriftspråket är skillnaderna däremot relativt små; vid vissa verb (t.ex. *bevilja*) förekommer inga större skillnader, medan de kvantitativa skillnaderna i

andra fall (t.ex. *erbjuda*) kan vara signifikanta. Trots att det finns en viss tendens till ett mer frekvent bruk av strukturer med bundet adverbial i finlandssvenskan gäller denna tendens inte alla verb. Dessutom finns det ett allmänsvenskt mönster för strukturerna med bundet adverbial. Vissa verb, som *säga*, tycks ”preferera” strukturer med bundet adverbial. Andra verb, som *ge*, förekommer däremot (i sverigesvenskan) i de flesta fall i bitransitiva strukturer.

Eftersom man kan anta att valet av struktur medför skillnader i vad som presenteras som ny information och vad som framhävs innebär det att de skillnader i användningen av de två typerna av strukturer i finlandssvenskan och sverigesvenskan som vi har kunnat notera kan handla om djupare skillnader än bara lexikala olikheter. Att beskriva bruket av strukturerna i svenskan och definiera skillnaderna mellan finlandssvenskan och sverigesvenskan kräver, som vi redan har konstaterat, en noggrann genomgång av ett stort empiriskt material. Eventuellt måste man även genomföra acceptanstest med informanter från olika delar av Svenskfinland och Sverige. I följande skede av vår undersökning vill vi ändå koncentrera oss på en kvalitativ undersökning av ett avgränsat material. I den undersökningen kommer vi framför allt att studera informationsstruktur, fokus och övriga kontextuella faktorer i belägg med strukturer med dubbelt objekt respektive strukturer med objekt och bundet adverbial.

Litteratur

- Ahlbäck, Olav (1971). *Svenskan i Finland*. Stockholm: Läromedelsförlagen.
- Andersson, Erik (1994). *Grammatik från grunden*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Bergroth, Hugo (1928) [1917]. *Finlandssvenska.Handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift*. Andra, reviderade och tillökade upplagan. Helsingfors: Schildts.
- Davidse, Kristin (1996). Functional dimensions of the dative in English. I: van Belle, William & van Langendonck, Willy (eds.). *The Dative. Volume 1. Descriptive Studies*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins. S. 289–338.
- Fried, Mirjam & Jan-Ola Östman (2002). A thumbnail sketch of Construction Grammar. Manuskript. Kommer att publiceras i Östman, Jan-Ola & Fried, Mirjam (eds). *Construction Grammar(s): Cognitive and Cross-language Dimensions*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins.
- Goldberg, Adele E. (1995). *Constructions. A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Johannesson, Nils-Lennart (1988). *English language essays. Investigation method and writing strategies*. Stockholm: English Department, Stockholm University.
- Londen, Anne-Marie (1993). Svenska samtal i Helsingfors. Presentation av ett pågående projekt. I: Muittari, Veikko & Rahkonen, Matti (red.). *Svenskan i Finland 2*. Jyväskylä universitet: Institutionen för nordiska språk. S. 133–156.
- Löfström, Jamima (1995). Språk och attityder bland helsingforssvenska ungdomar. En projektpresentation. I: Saari, Mirja & Lindström, Jan (red.). *Svenskan i Finland 3*. Helsingfors: Helsingfors universitet. S. 116–123.
- Nyström, Ingegerd (1995). Särfinlandssvenskt prepositionsbruk – finns det? I: Saari, Mirja & Lindström, Jan (red.). *Svenskan i Finland 3*. Helsingfors: Helsingfors universitet. S. 46–57.
- SAG = Teleman, Ulf & Hellberg, Staffan & Andersson, Erik (1999). *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Svenska Akademien.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket* (1898–). Lund: Gleerups.
- Svensk handordbok. Konstruktioner och fraseologi* (1989) [1966]. Stockholm: Svenska språknämnden/Esselte Studium.
- Svensk ordbok* (2002). Tredje reviderade upplagan. Utarbetad vid Språkdata, Göteborgs universitet. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Svenskt språkbruk. Ordbok över konstruktioner och fraser* (2003). Stockholm: Svenska språknämnden/Norstedts Ordbok.
- Thorell, Olof (1982) [1973]. *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte Studium.
- Östergren, Olof (1981). *Nusvensk ordbok*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Material

GRIS = Utdrag ur samtal som ingår i kärnkorpusen inom projektet *Samtals-språkets grammatik* (GRIS). Materialet används med tillstånd av projektkoordinator Jan Anward, Linköpings universitet. Se <http://www.tema.liu.se/tema-k/gris/>.

Hbl-99 = *Hufvudstadsbladet 1999*. En samling finlandssvenska maskinläsbara dokument bestående av 9,7 miljoner ord från *Hufvudstadsbladet 1999* insamlade av Institutionen för allmän språkvetenskap vid Helsingfors universitet och CSC – Scientific Computing Ltd. (<http://www.csc.fi/kielipankki/>).

HUSA = *Språk och attityder bland helsingforssvenska ungdomar*. Forskningscentralen för de inhemska språken, Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet och Utbildningsstyrelsen.

JT = *Jakobstads Tidning 1999*. En samling finlandssvenska maskinläsbara dokument bestående av ca 0,9 miljoner ord från *Jakobstads Tidning 1999* insamlade av Institutionen för allmän språkvetenskap vid Helsingfors universitet och CSC – Scientific Computing Ltd. (<http://www.csc.fi/kielipankki/>).

Parole = Parole-korpusen vid Språkbanken, Göteborgs universitet. Lagrad i Språkbanken i Finland (<http://www.csc.fi/kielipankki/>) med tillstånd av Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet.

SAM = *Svenska samtal i Helsingfors*. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet.

Språkbanken i Finland = Morfologiskt uppmärkt korpussamling vid CSC – Scientific Computing Ltd. (<http://www.csc.fi/kielipankki/>).

Söderströms A, B = En samling finlandssvenska maskinläsbara dokument bestående av ca 1 miljoner ord från böcker utgivna av Söderströms och insamlade av Forskningscentralen för de inhemska språken och CSC – Scientific Computing Ltd. (<http://www.csc.fi/kielipankki/>).

Diverse webbsidor, genom sökmotorn Google: <http://www.google.com>.

Transkriptionstecken

men emfas, *men* emfas, °men° sotto voce, .hh inandning, >men< snabbare tempo, me- hörbart avbrott, [anger var en överlappning inleds,] anger var en överlappning slutar, = repliker hakas på varandra utan hörbar paus, + höjd röststyrka, ja: förlängt ljud, (p) en paus, (.) en paus under 0,2 sek., (0.6) en paus uttryckt i tiondels sekunder, (men) transkriptionen är osäker, ? tydligt uppåtgående ton, ; svagt uppåtgående ton, , fortsättningston, . tydligt fallande ton, *skratt i rösten, @ förställd röst, [...] en del av turen är utelämnad